

● ● ● ● ● Onlangs bracht een delegatie onder leiding van Doeke Faber een bezoek aan Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten en Qatar om de Nederlandse kansen te verkennen bij de ontwikkeling van 'groene steden' in de Arabische Golfregio. De groep omvatte landschapsarchitecten, leveranciers van uitgangsmateriaal, plantgoed, verticale tuinen en daktuinen, evenals een kennisinstelling en de overheid. Tijdens het bezoek is veel energie gestoken in het produceren van één gezamenlijke propositie richting de lokale overheden.

Missie biedt goed inzicht in marktkansen

Golfregio wil groene steden

Met bezoeken aan Riyadh, Dammam, Abu Dhabi, Al Ain en Doha werden enkele van de snelst groeiende en ook rijkste steden van het Midden-Oosten aangedaan. Voor alle genoemde steden geldt dat zij hoge prioriteit geven aan de vergroening van de publieke ruimte en duurzaam bouwen. Echter, in aanpak en stadium van ontwikkeling zijn er aanzienlijke verschillen.

Naast concrete marktkansen en handelscontacten heeft de missie ook opgeleverd dat het raadzaam is om in deze landen met één gezamenlijke propositie aan de slag te gaan in plaats van elk afzonderlijk met zijn aanbod. De kracht van Nederland ligt in het bieden van geïntegreerde oplossingen voor de uitdagingen waarmee men in de Golfregio worstelt bij het realiseren van groene steden. Als follow-up zal een delegatie uit deze regio worden uitgenodigd voor de Floriade.

Extreme omstandigheden

Woestijnsteden kampen met extreme klimatologische omstandigheden, een gebrek aan zoet water en slechte bodemkwaliteit (verzilting). Ook is er geen rijke historie met groen of tuinen en valt men veelal terug op voorbeelden uit meer waterrijke delen van de wereld, ook voor plantmateriaal. Vooral gedwongen door het snel toenemende watergebrek, lijkt er meer aandacht te komen

voor inheemse plantensoorten. In Abu Dhabi wordt een irrigatienorm voor groenvoorzieningen ingevoerd van 3 l/m²/dag waar het gemiddelde gebruik nu op 12 liter staat. Hiervan zal een stimulans uitgaan voor meer duurzaam ontwerpen met de juiste plantenkeuzes en verbetering van de irrigatietechnieken. In een stad als Riyadh zie je weer dat belangstelling voor kunstgras sterk toeneemt.

Saoedi-Arabië
Hoewel er enkele interessante voorbeelden zijn van particuliere investeringen in groen, staat de ontwikkeling van het openbare groen in steden hier nog aan het begin. Er is vrij veel behoefte aan basisproducten en knowhow, zowel qua ontwerpen als uitvoering en beheer. Groen in de openbare ruimte wordt vooral om esthetische redenen en voor recreatieve doeleinden aangelegd in de vorm van grote parken en voor de aankleding van wegen. Gras speelt daarin een belangrijke rol.

Er zijn ook voorbeelden waar duurzaamheid centraal staat, zoals de reconstructie van Wadi Hanifa bij Riaydh. Daar wordt gebruik gemaakt van het grijze water van de stad, dat

biologisch gefilterd wordt. Ook wordt steeds meer ingezien dat groen een grote rol kan spelen bij het in beweging krijgen van de inwoners, maar ook rustgevend werkt en goed is voor het terugdringen van criminaliteit.

De gemeenten zijn de belangrijkste opdrachtgevers voor groenprojecten. Daarna particuliere investeerders, waarbij groen onderdeel is van een onroerendgoedproject. Er is een groeiende belangstelling voor daktuinen.

‘Regio kent divers beeld aan problemen waarvoor Nederland oplossingen brengen kan’

Hoewel exacte bedragen niet bekend zijn, worden er tientallen miljoenen euro’s per jaar in groenvoorzieningen geïnvesteerd. In de olierijke kustplaats Dammam is de ontwikkeling van parken en andere groenvoorzieningen van nog recentere datum. Het

nabijgelegen Jubail Industrial City daarentegen, profileert zich als groene stad en benadrukt de rol van groen voor het leveren van schaduw, het voorkómen van winderosie en het zuiveren van de lucht van fijnstof.

Verenigde Arabische Emiraten
In Abu Dhabi wordt hoge prioriteit gegeven aan meer duurzaam ontwerpen als uitwerking van de Visie Abu Dhabi 2030. De Urban Planning Council heeft daarvoor het Estidama-programma in het leven geroepen. Duurzaamheidscredits kunnen worden verdiend bij het ontwerp van gebouwen, woningen en woonwijken. Groenvoorzieningen spelen daar bij een belangrijke rol. Masdar City, de in aanbouw zijnde CO₂-neutrale stad vlakbij Abu Dhabi, is een concreet voorbeeld waar het aanwenden van vernieuwbare energie en andere innovatieve oplossingen moeten leiden tot duurzamer wonen in de woestijn.

Dubai, Abu Dhabi en Al Ain zijn al gevestigde en zeer competitieve markten voor de groensector, waar projecten van zeer hoge kwaliteit te vinden zijn. Lokale toeleverende

bedrijven zijn sterk op zoek naar ‘het’ product om zich mee te kunnen onderscheiden. Zo mogen verticale tuinen zich in een bijzondere belangstelling verheugen. Verwacht mag worden dat de aanpassing van watergiftnormen voor landscapingprojecten in Abu Dhabi zal leiden tot vraag naar samenhangende oplossingen voor ontwerp en inrichting van groenvoorzieningen.

Qatar
De komende jaren zal in Qatar enorm in groen worden geïnvesteerd, onder andere in de aanloop naar het WK2022 en andere sportevenementen. Het vestigingsklimaat maar ook prestige spelen een belangrijke rol. De overheid voert een zeer bewust beleid van investeringen in de (groene) infrastructuur en heeft dankzij de aardgasopbrengsten ook de middelen om dat te realiseren. Steeds meer ingenieursbureaus die actief zijn/waren in de VAE worden nu ook in Qatar actief. Ook in Qatar wordt veel nadruk gelegd op duurzame oplossingen.

Philip de Jong, LNV-raad Abu Dhabi

Eén overkoepelend concept scoort

Bert van Helvoirt, directeur van SHFT, dat gericht is op het signaleren, creëren, versterken en marktrijp maken van natuurlijke innovaties (geïnspireerd op de natuur en gebruikmakend van principes, materialen en/of technologieën uit de natuur. “Het was mijn eerste handelsmissie. Anderhalf jaar geleden was ik erbij toen een Saoedische landscaping-delegatie Nederland bezocht. Dat bezoek sprak mij wel aan. Mijn verwachtingen zijn overtroffen. Je kunt je een goed beeld vormen van de cultuur. Verder krijg je inzicht in welke issues er spelen, waar zij een oplossing voor zoeken.

Ook het leren kennen van de Nederlandse groep deelnemers was belangrijk. Wij gingen op pad zonder dat wij elkaar kenden. Wij hadden dus bij aanvang ook geen overkoepelend concept, zoals ‘de groene stad’. Zo’n concept is herkenbaar en biedt deelnemers de gelegenheid om binnen zo’n raamwerk een stukje van de oplossing te presenteren. Van tevoren moet je dan twee- of driemaal bij elkaar komen, om de vertaalslag naar een concept, maar ook je eigen presentatie voor te bereiden. Ook de samenstelling van de deelnemersgroep speelt een rol. Idealiter zou ook de LNV-raad van het desbetreffende gebied of land bij de voorbereiding aanwezig moeten zijn.

We zijn laatst bij elkaar gekomen met alle deelnemers; er staan er nu twee vervolgspraken. In het kader van de follow-up is het werk verdeeld om te zien hoe we ons concept en de business daarachter verder kunnen brengen. De Floriade, die net is gestart, wordt een belangrijk ijkpunt. Er komen professionals van over de hele wereld, dus ook uit de Golfregio. Als je dan concrete oplossingen kunt aanbieden voor hun problemen, sta je sterk.”

(vervolg pagina 8)

Linksboven: de Nederlandse delegatie tijdens het bezoek aan Saoedi-Arabië.
Rechtsboven: landschappelijke inrichting van één van de grote verkeerspleinen in Riyadh, door de Nederlands-Saoedische firma Orange Crew / Hollandia Lil Bi'a.

Martin Dekker, exportmanager van de onderneming Barenbrug, internationaal opererend met onder andere graszaden, beaamt de meerwaarde van deelname. “Ook al zijn we sinds 2007 actief in het Midden-Oosten, toch nam ik deel aan deze missie. Om te netwerken, maar ook om contact te zoeken met Nederlandse bedrijven uit andere disciplines binnen landschaping. Juist deze combinatie vonden wij als bedrijf interessant

De laatste vijf jaar hebben wij grassoorten ontwikkeld die zich kenmerken door een grotere zout-, droogte- en hittetolerantie, die bij uitstek geschikt zijn voor toepassing in het Midden-Oosten. Deze maand introduceren wij in Italië voor onze partners in Zuid-Europa en het Midden-Oosten een zogenoemde Watersaver®; een speciaal grasmengsel die specifiek voor droge en hete landen bedoeld is en dus onder andere minder water nodig heeft.

Ik onderschrijf het belang van één overkoepelend concept, zoals Bert van Helvoirt dat schetst. Als delegatie een compleet programma aanbieden is ontzettend belangrijk. Voor onszelf was er ook al een resultaat uit individuele matchmaking. Een bedrijf uit Riyadh had slechte ervaringen met een grassoort die het gebruikte om de tuinen van prinses en het Saoedische koninklijk huis in te zaaien. Vanaf september passen die voortaan een product van ons toe.”

Vincent Kuypers is kennismakelaar bij Alterra (WUR). “Deze missie was mijn eerste in het Midden-Oosten en ook de eerste vanuit mijn eigen achtergrond als stadsecoloog. Dankzij de missie kan een bestaand universitair onderwijsproject van ons in Saoedi-Arabië worden uitgebreid tot een echt kennisproject waarmee ook business wordt ontwikkeld.

Meestal gaat de WUR op reis voor contacten met collega-kennisinstellingen, soms ook met de overheid, maar het kenniseconomische verhaal komt bijna nooit aan bod. Dat gebeurde hier wel en het was voor mij een waanzinnige ‘eye-opener’ om met mensen uit het bedrijfsleven op missie te zijn. Het ontwikkelen van één overkoepelend concept is trouwens niet een-twee-drie gedaan. Want je moet als het ware verschillende schalen met elkaar verbinden. Het ene bedrijf wil bijvoorbeeld het ultieme voetbalstadion neerzetten, terwijl het andere geïnteresseerd is in de groene omgeving daarvan. Hoe hoger de schaal waarin je komt, hoe dichterbij je komt bij dat beeld van de groene stad. Lukt het, dan ben je niet een verzameling verkopers die hun waar aan de man proberen te brengen, maar profileer je gezamenlijk de BV Nederland.

Eén minister had slechts vijf minuten tijd voor ons, zei hij. Maar hij bleef anderhalf uur en belde allerlei mensen dat ze ook moesten komen! Overigens hebben wij het concept van de ‘decoratieve’ groene stad inhoudelijk uitgebreid naar wat ik noem de ‘leefbare’ groene stad, waar het dus ook gaat om gezondheid, geluk, welvaart en welzijn van mensen. Een mooie progressielijn tijdens een handelsmissie van één week.”